

FN och sexuellt våld i konflikt

Förklararingar till sexuellt våld utifrån ett feministiskt perspektiv

Jenny Prydal
Ylva Tallberg

Abstract

Sexuellt våld i konflikt har fått stor uppmärksamhet i internationell media under de senaste åren. Det har talats om sexuellt slaveri, etnisk rensning och systematiska våldtäkter som vapen i modern krigsföring. Syftet med uppsatsen är att reda ut begreppet sexuellt våld i konflikt, hur det används, vilka som utsätts och hur man kan förklara det. I uppsatsen presenteras skillnader i FN och forskares syn på problemet. Vi argumenterar för att FN:s bild av sexuellt våld på många sätt är felaktig. Sexuellt våld i konflikt är ett utbrett och komplext problem utan någon enkel lösning. Ett sätt att förstå konfliktrelaterat sexuellt våld är utifrån de traditionella könsrollerna. I uppsatsen förklarar vi med hjälp av feministisk teori orsakerna till det sexuella våldets uppkomst.

Nyckelord: Sexuellt våld i konflikt, sexuellt våld mot kvinnor, sexuellt våld mot män, FN, våldtäkt, feministisk teori, maskulinitet

Antal ord:8348

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Inledning.....	1
1.2	Syfte och frågeställning.....	1
1.3	Teori och metod	2
2	Bakgrund	3
2.1	Begreppsdefinition: Sexuellt våld och våldtäkt	3
2.2	Begreppsdefinition: Sexuellt våld i konflikt	3
3	Analysdel	5
3.1	Sexuellt våld mot kvinnor i konflikt	5
3.1.1	Militära grupperns våld mot civila kvinnor.....	5
3.1.2	Sexuellt våld i det civila samhället.....	7
3.2	Förklaringar utifrån feministisk teori	8
3.2.1	Kvinnan och staten i behov av skydd.....	8
3.2.2	Mannen som krigare och hegemonisk manlighet.....	10
3.2.3	Kvinnan som fredsbevarare.....	11
3.3	FN om sexuellt våld mot kvinnor i konflikt.....	12
3.3.1	FN-resolutionerna.....	12
3.4	Sexuellt våld mot män.....	14
3.4.1	Sexuellt våld mot civila män.....	14
3.4.2	Sexuellt våld mot militärer.....	16
3.5	FN om sexuellt våld mot män i konflikt	17
4	Slutsats	19
4.1	Sammanfattning	19
4.2	Egna reflektioner	20
5	Referenser	22

1 Inledning

1.1 Inledning

Sexuellt våld i konflikt har beskrivits som “världens äldsta och mest ostraffade krigsbrott” och “ett vapen i de nya krigen”. De senaste decennierna har internationell media rapporterat flitigt om brutala övergrepp mot civilister från konflikter som bland annat Darfur, Sierra Leone, Liberia, Bosnien-Hercegovina, Colombia och demokratiska republiken Kongo. Vi har även sett bilder från fängelset Abu Ghraib i Irak där krigsfångar förnedrades sexuellt av amerikanska soldater. Vi har uppfattningen att sexuellt våld i konflikt är ett område det råder många förutfattade meningar om, både när det gäller vilka som utsätts och på vilka sätt de utsätts. Medierapportering från konfliktzoner ger oss en bild av civila kvinnor som offer och manliga soldater som förövare, men alla offer är inte kvinnor, och alla förövare är inte soldater. Sexuellt våld i konflikt är inte heller ett problem som enbart ska koncentreras till militära grupper. Även FN verkar ha en ganska förenklad syn på det sexuella våldet. Hur ser den beskrivningen ut och vilka konsekvenserna får den för våra förståelser för konfliktrekatrat sexuellt våld? Sexuellt våld i konflikt är ett komplext problem. En av orsakerna är traditionella könsroller, vi har därför valt att förklara orsakerna ur sexuellt våld i konflikt utifrån feministisk teori.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är belysa ut begreppet sexuellt våld i konflikt. Vi kommer att beskriva skillnaderna mellan FN:s och forskares synsätt samt redogöra för hur FN ger en bild kring sexuellt våld i konflikt som på många sätt är felaktig. Vidare kommer vi med hjälp av feministisk teori beskriva hur detta har sin förklaring i stereotypa könsroller och ojämlika maktförhållanden mellan män och kvinnor.

Vår frågeställning är som följer:

På vilka punkter brister FN i sin beskrivning av sexuellt våld i konflikt och vilka blir konsekvenserna av denna beskrivning?

1.3 Teori och metod

Vår uppsats är en empirisk studie av sexuellt våld i konflikt. Vi har huvudsakligen använt oss av forskningsartiklar, särskilt Maria Erikson Baaz och Maria Sterns rapport, skriven 2010 för Sidas räkning, i samarbete med Nordiska Afrikainstitutet. Rapporten baseras på intervjuer med kongolesiska soldater på det lokala språket lingala. De flesta av de forskningsartiklar vi läst är skrivna av statsvetare men vi har även hämtat information från andra samhällsvetenskapliga discipliner så som psykologi, till exempel Kristine T. Hagens artikel *The Nature and Psychosocial Consequences of War Rape for Individuals and Communities*. Utöver det har vi använt oss av tidningsartiklar, rapporter, FN-resolutionerna 1325, 1820, 1888, 1889 och 1960, kurslitteratur, uppslagsverk och diverse hemsidor. Annat material är föreläsninganteckningar från Margot Wallströms föreläsning "Sexuellt våld i konflikt", Lund den 15 april 2013 och Johanna Mannergrens, forskare vid Utrikespolitiska Institutet, föreläsning på temat "Kvinnor, Krig och Fredsprocesser från den 15 maj 2013. Uppsatsen är även tänkt som en kritisk studie av FN:s beskrivning av sexuellt våld i konflikt och konsekvenserna av denna beskrivning. I uppsatsen beskrivs hur sexuellt våld har sin förklaring i könsordningen, för att förklara detta har vi använt oss av feministisk teori, framför allt J. Ann Tickners *Gender in International Relations - Feminist Perspectives on Achieving Global Security*.

2 Bakgrund

2.1 Begreppsdefinition: Sexuellt våld och våldtäkt

Sexuellt våld är ett vitt begrepp som innefattar flera typer av övergrepp och ska därmed inte användas synonymt med våldtäkt, vilket är en typ av sexuellt våld. Vi kommer i vår uppsats att använda oss av WHO:s definition som säger att sexuellt våld innefattar, förutom våldtäkt, “tvångsgifte eller samlevnad, könsstympling, sexuellt slaveri, tvångsprostitution, påtvingad graviditet, tvångssterilisering eller andra former av sexuellt våld av jämförbart allvar, [...] som trafficking, olämpliga medicinska undersökningar och kroppsvisitering” (Solangon och Patel, 2012:418 [vår översättning]). Våldtäkt brukar räknas till en av de grövsta formerna av sexuellt våld och är även den typ av sexuellt våld som givits störst uppmärksamhet av internationella aktörer och i internationell media (True, 2012:114). Det är viktigt att skilja på begreppen, särskilt när man talar om våldtäkter vilket ofta sker i kombination med andra typer av sexuellt våld, så som sexuellt slaveri eller tvångsprostitution och kan resultera i exempelvis påtvingad graviditet, vilket i vissa fall också kan vara syftet (se avsnittet om etnisk rensning). Syftet med sexuellt våld är sällan sexuellt, utan har sin förklaring i makt och dominans (Kunskapsbanken, Uppsala Universitet, 2013).

2.2 Begreppsdefinition: Sexuellt våld i konflikt

Sexuellt våld i konflikt uppmärksammades för första gången i samband med våldtäkterna under kriget i forna Jugoslavien på 1990-talet och därefter under folkmordet i Rwanda 1994. Sexuellt våld i konflikt är dock ingen ny företeelse utan har dokumenterats sedan medeltiden (Wallström 1, 2013), men under 1990-talet började man för första gången tala om våldtäkter som ett instrument i modern krigsföring snarare än som en ofrånkomlig konsekvens av krig. Sedan 1980-talet har våldtäkter i krig rapporterats från 45 olika länder och fyra olika kontinenter (Hagen 2010:15). Våldtäkter används för att hota, förödmjuka, straffa och terrorisera civilbefolkningen, det är också ett effektivt medel i etnisk rensning (Diakonia, 2008) och används även för att stärka gemenskapen mellan soldater (Hagen, 2010:15) och för att indoktrinera barnsoldater (Wallström 1, 2013). Våldtäkt räknas som ett krigsbrott och ett brott mot mänskligheten enligt Genèvekonventionen (True, 2012: 115). År 2000 antogs FN:s

säkerhetsråd resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet vilken ”behandlar kvinnors situation i väpnade konflikter och efterlyser deras deltagande i beslutsfattande på alla nivåer samt i konfliktlösning och i fredsbyggande” (UN Women, 2011 [vår översättning]). Därefter har fyra kompletterande resolutioner antagits; 1820, 1888, 1889 och 1960. I de moderna krigen utgör civila offer 90 procent av dödsfallen, majoriteten av dessa är kvinnor och barn. För att uppmärksamma detta har kvinnor och barn givits särskilt skydd inom internationell humanitär rätt (Diakonia, 2008). Män är också offer för sexuellt våld i konflikt men saknar detta skydd. Sexuellt våld mot män i konfliktsituationer syftar till att förödmjuka och feminisera den utsatta. Män kan utsättas för sexuellt våld, antingen indirekt när de tvingas se på hur kvinnliga familjemedlemmar utsätts, men kan också själva utsättas för sexuellt våld som krigsfångar i fängelser eller som civilister. Dagens medierapportering från konflikter där sexuellt våld förekommer grundar sig i synen att sexuellt våld, i synnerhet våldtäkt, är något som endast händer kvinnor. Det är kvinnor som blir utsatta och det är män med vapen i uniform som är förövarna. Några som vill förändra den bilden är Maria Eriksson Baaz och Maria Stern som för SIDA och Nordiska Afrikainstitutet skrivit rapporten *The complexity of violence: A critical analysis of sexual violence in the Democratic Republic of Congo (DRC)*. I sin rapport lyfter de fram de konsekvenser sexuellt våld i konflikt, särskilt våldtäkt, orsakar för både män och kvinnor.

3 Analysdel

3.1 Sexuellt våld mot kvinnor i konflikt

En övervägande majoritet av sexuellt våld i krig begås av män mot kvinnor (Diakonia, 2008). Som vi tidigare konstaterat ska sexuellt våld förstås som ett uttryck för makt och dominans. Mäns våld mot kvinnor kan vara sexuellt, fysiskt eller ekonomiskt (Tickner 1992:66) och förekommer överallt i världen oberoende av kulturell, religiös eller etnisk tillhörighet. Det är ett väl utbredd problem som syftar till att upprätthålla den rådande könsmaktsordningen. I konflikter tenderar de traditionella könsrollerna att förstärkas samtidigt som det sexuella våldet ökar (Kunskapsbanken, Uppsala Universitet, 2013).

3.1.1 Militära grupper våld mot civila kvinnor

Kristine T. Hagen nämner i sin artikel *The Nature and Psychosocial Consequences of War Rape for Individuals and Communities* fem saker som skiljer våldtäkter i krig från våldtäkter som begås i fredstid. Dessa är omfattning, offentlighet, slaveri, graden brutalitet och våldtäkter som medel för etnisk rensning (Hagen, 2010: 15).

De senaste åren har de rapporterats flitigt om våldtäkter i krig. FN uppskattar att mellan 250 000 och 500 000 kvinnor och flickor våldtogs under folkmordet i Rwanda 1994, mellan 20 000 och 50 000 under 1990-talets krig i Jugoslavien, mellan 50 000 och 64 000 i Sierra Leone och fler än 200 000 under de pågående stridigheterna den i Demokratiska republiken Kongo, DRK (UN Women, 2011). Våldtäkter i krig har även rapporterats i stor skala från bland annat Östtimor, Darfur och Liberia (True, 2012:114).

Våldtäkter som begås av militära grupper sker ofta offentligt. Det kan vara inför andra kvinnor i syfte att skrämmas, andra soldater eller inför anhöriga. Kvinnor släpas ut och våldtas inför familjemedlemmar och ibland hela hembyn för att ytterligare förnedra den utsatta. Följden blir ofta att kvinnan förskjuts då hon har förlorat sin heder (Hagen, 2010:15-16).

Vittnesmål visar att sexuellt våld i krig är särskilt brutalt och bär spår av sadism, främlingsfientlighet och kvinnohat. Ibland utsätts kvinnor för så grovt våld att de avlider av sina skador. Det har rapporterats om kvinnor som våldtagits med knivar eller brinnande vedträn, skjutits i underlivet och fått bröstet avskurna (Hagen, 2010:16). Det uppskattats att så många som 90 procent av de våldtäkter som begås mot civila kvinnor av militärer är gruppvåldtäkter. Förövarna känner ofta ett socialt tryck att överträffa varandra i brutalitet (Hagen, 2010:15-16, 18).

I samband med konflikter är det vanligt att kvinnor hålls som sexslavar i läger. Från Sudan rapporteras det om kvinnor som fått benen brutna för att förhindra deras möjligheter att fly (Hagen, 2010). Enligt WHO:s definition ska tvångsprostitution betraktas som sexuellt våld. Det förekommer att kvinnor tvingas in i prostitution av statsmakten vilket var fallet i Japan under andra världskriget, men kvinnor i konfliktsituationer måste inte nödvändigtvis tvingas in prostitution av en yttre part, utan helt enkelt för att de saknar annan försörjning. De kan också vara i behov av beskydd, många prostituerade arbetar nära militärbaser (Diakonia, 2008). Var går gränsen mellan prostitution och slaveri? I en tidningsartikel i Bang frågar sig Maria Elander när prostitution ska betraktas som ett eget val. Kan man tala om val när valet är mellan liv och död? (Elander, 2009).

Våldtäkt är ett effektivt instrument att ta till för att åstadkomma så kallad etnisk rensning. Syftet är delvis att straffa kvinnan för att hon tillhör "fel" etnisk grupp (Diakonia, 2008) men kan även vara ett sätt för fienden att infiltrera ett samhälle med sin egen etnicitet och avkomma. Under kriget i Jugoslavien låstes omkring 2000 muslimska kvinnor och flickor in i särskilda läger där de våldtogs till dess att de blivit gravida. För att försäkra sig om att graviditeten skulle fortgå hölls de inlåsta av de serbiska soldaterna till dess att det inte längre var möjligt att genomföra abort. Serbiskt blod ansågs renare än muslimskt blod och därmed skulle barnet automatiskt tillhöra pappans etnicitet. På så sätt kunde de sakta utrota folkgruppen och ersätta den med sin egen. Även andra former av sexuellt våld, så som tvångssterilisering, kan användas för etnisk rensning. (Hagen, 2010: 17). Ett annat exempel är Rwanda där rekordmånga barn föddes som ett resultat av omfattade våldtäkter nio månader efter folkmordet 1994 (Elander, 2009).

Feministiska forskare är inte eniga om huruvida man ska särskilja sexuellt våld i konflikt från vardagligt sexuellt våld. Vissa menar att man genom att tala om sexuellt våld i konflikt osynliggör det sexuella våldet som sker i fredstid, andra menar att sexuellt våld i krig är ett betydligt värre problem och därmed skall betraktas som något särskilt (Elander, 2009). Hagen lyfter också fram tre gemensamma drag för sexuellt våld i krig och sexuellt våld i

fredstid: manlig dominans, manlig solidaritet och det faktum att offret ofta känner förövaren. Från Jugoslavien berättas det att många av kvinnorna kände igen sina förövare, de kunde vara grannar eller lärare (Hagen, 2010: 18). Flera aktörer talar om våldtäkt som ett vapen i de nya krigen. Från att tidigare ha setts som en oundviklig, om än tragisk, konsekvens av krig har man nu erkänt systematiska våldtäkter som ett instrument i modern krigsföring (True, 2012:115). Våldtäkter används för att destabilisera fiendestyrkor och bryta ner hela samhällen. Det är ett effektivt och billigt medel. Enbart hotet om våldtäkt kan utrymma hela byar och städer (Diakonia, 2008). Forskare är inte eniga om huruvida detta stämmer eller ej. Eriksson Baaz och Stern menar att militärers sexuella våld mot civila kvinnor inte beordras ovanifrån, utan sker oplanerat och därmed inte kan kallas för en medveten krigsstrategi eller vapen. Syftet med våldtäkterna, i varje fall i DRK, verkar enbart vara att att ”förödmjuka, straffa och skrämna civilbefolkningen” (Eriksson Baaz och Stern, 2010), medan det i andra konflikter så som i Jugoslavien och Rwanda verkat varit en medveten handling.

3.1.2 Sexuellt våld i det civila samhället

Konflikten i sig är sällan orsaken till det sexuella våldet utan kan förstås utifrån ojämlika maktförhållanden mellan könen och manlig maktdominans. Däremot ökar ofta acceptansen för alla typer av våld, inklusive det sexuella, i samband med konflikter. Detta våld upphör inte nödvändigtvis för att konflikten upphör (Kunskapsbanken, Uppsala Universitet, 2013). Krigets brutalitet smittar av sig på resten av samhället och det uppstår en normalisering av grovt våld. Under kriget i dåvarande Jugoslavien noterades att även våld i hemmet ökade i takt med att kriget eskalerade (Elander, 2009). I DRK har sexuellt våld rapporterats långt ifrån konfliktzonerna i de östra delarna av landet och flera studier visar att sexuellt våld i hemmet har ökat chockartat under de senaste åren (True, 2012:124-26). En stor del av de det sexuella våldet begås alltså av civila. Orsakerna är psykologiska, soldater som begått allvarliga våldsdåd i konflikt lider av svåra trauman, detta i kombination med den hopplösa situation som en konflikt innebär, skapar frustration som föder nytt våld när återvänder hem som civilister. En annan förklaring är bristande rättsäkerhet. I många fall går förövarana fria, om brotten ens anmäls, på så vis lever våldet kvar i samhället (Mannergren, 2013). I konfliktsituationer övertar ofta kvinnorna männens roll som familjeförsörjare när männen ansluter sig till armén och går ut i kriget. När männen återvänder från kriget kan de frustreras över att deras roll övertagits av kvinnan och känna sig överflödiga, de känner att de förlorat

sin maskulinitet och känner ett behov av att återvinna denna vilket sker genom att angripa sig på kvinnan sexuellt (Diakonia, 2008). En del forskare menar att problemet med att tala om sexuellt våld i konflikt som något som begås av fiendens soldater är att man riskerar att osynliggöra det våld som sker i hemmet (Elander, 2009). Vissa påpekar även problemen med att skilja sexuellt våld från övrigt våld i konflikt. Flera NGO:s (Non Governmental Organizations) riktar enbart sina hjälpinsatser till offer för sexuellt våld, trots att mycket annat våld så som exempelvis tortyr existerar i stor omfattning. I Eriksson Baaz och Sterns rapport citeras en kvinna som arbetar med att ge juridisk hjälp åt offer för sexuellt våld.

De finns så många olika aspekter av det [våld mot kvinnor]. Det är våldet i hemmet, det är ett väldigt stort problem vilket vi ännu inte börjat tala om. Kvinnors rättigheter förtrycks i stor omfattning i det här landet [...] De [givarerna] är mest intresserade av sexuellt våld, speciellt på det sätt som det används som vapen och allt det där. Och det gör det. Men sexuellt våld begås också av civila och i våra egna hem. Men det är svårt att få pengar för andra projekt (Eriksson Baaz och Stern 2011:55 [vår översättning]).

Många av de konfliktzoner med utbrett sexuellt våld präglas av svår fattigdom. Eriksson Baaz och Stern varnar i sin rapport för en "kommersialisering av våldtäkt" (Eriksson Baaz och Stern, 2010:54 [vår översättning]). Det finns ett stort antal kvinnor (och män) som anmäler att de blivit utsatta för att få tillgång till sjukvård och utbildning. De flesta av dessa är kvinnor som förlorat sin familj, därmed kan de prata om sig själva som våldtäktsoffer utan att riskera stigmatisering (Eriksson Baaz och Stern 2008:53). Vi har tidigare nämnt hur kvinnor som utsätts för sexuellt våld väljer att inte anmäla på grund av skam och rädsla att bli förskjutna. Samtidigt verkar det alltså finnas överanmälningar vilket ger otillförlitlig statistik.

3.2 Förklaringar utifrån feministisk teori

3.2.1 Kvinnan och staten i behov av skydd

Forskare verkar vara överens om att sexuellt våld i konflikt, i alla fall delvis, har sin förklaring könsordningen (Eriksson Baaz och Stern, 2010:41; Hagen, 2010:14; Solangon och Patel 425-26). Ur ett genusperspektiv kan våldtäkt ses som ett uttryck för manlig

dominans och förtryck av kvinnor där män upplever sig ha rätt till kvinnors kroppar och ser dem som sin egendom (Hagen 2010:14).

I de allra flest kulturer har män och kvinnor tilldelats olika roller. Generellt brukar de egenskaper som betraktas som feminina underordnas de som anses vara exempel på maskulina egenskaper (Tickner 1992:7). Mannen har setts som norm medan kvinnan är komplement. Egenskaper måste ses i relation till varandra då de ofta är varandras motsatser, som Eriksson Baaz och Stern uttrycker det i sin rapport ”femininitet associeras med behovet av skydd, fred [...] i motsats till den så kallade maskuliniteten som associeras med skyddande, krigande och dödande.” (Eriksson Baaz och Stern 2010: 45, [vår översättning]). Feminister betraktar dessa egenskaper som socialt konstruerade snarare än biologiska (Tickner, 1992:7). Maskulinitet kopplas samman med egenskaper som handlingskraft, aggressivitet, styrka och vitalitet. Kvinnor är enligt naturen vårdande och till följd av lägre fysisk styrka i behov av skydd. Dessa egenskaper bildar en hierarki i vilken de som betraktas som manliga överordnas de som betraktas som kvinnliga. Mannen får i egenskap av medborgare och soldat representera det offentliga, staten, medan kvinnan representerar det privata. I konfliktsituationer förstärks de traditionella könsrollerna. Det är statens, det vill säga mannens uppgift att skydda de svaga i samhället, kvinnor, barn, gamla och sjuka. Enligt Genèvekonventionen är det statens skyldighet att försvara kvinnor från angrepp som kränker deras ”ära”, såsom våldtäkt (Elander, 2009).

I många kulturer har fosterlandet traditionellt betraktats som en kvinna, i Sverige talar vi exempelvis om Moder Svea och i Frankrike heter hon Marianne (Wendt och Åse, 2009: 201). Att tala om abstrakta ting, som nationer, som personer kallas för personifikation (NE, 2013). Manliga personifikationer förekommer också, men till de kvinnliga lägger man ofta till ordet “moder” medan “fader” är mindre vanligt. Detta fenomen förstärker ytterligare kvinnan som i behov av skydd. Unga män ger sig iväg för att slåss för Moder Svea, inte Fader Sven. Enligt realismen, den teori som dominerat internationella relationer, definieras säkerhet som skyddet av statens gränser. Hotet har traditionellt antagits komma utifrån (Jansson, 2011: 238-39; Tickner, 1992: 29-30). Våldtäkter är något som begås av fienden och det är männens skyldighet att skydda sina kvinnor från fienden. Det är en tacksam krigsretorik som använts för att skapa en vi-och-dom känsla för att förstärka den nationella identiteten (Elander, 2009). En stat som misslyckas med att upprätthålla detta beskydd är en misslyckad stat. Historiskt sett har kvinnan betraktas som mannens och statens egendom. Därmed har också en man vars fru, dotter eller syster våldtagits misslyckats i sin uppgift att skydda henne. Kvinnan är inte en egen individ. En våldtäkt är även ett angrepp på mannen och i somliga fall hela samhället

(Diakonia, 2008). Eftersom kvinnan ses som nationen kan en våldtäkt likställas med “att kartlägga eller besätta jungfrulig mark” som till exempel att resa en flagga på månen (Wendt och Åse, 2009:201). I flera kulturer är våldtäkt belagt med stort tabu. En kvinna som våldtagits har förlorat sin heder, vilket kan påverka hela familjen eller hembyn.

Feminismen kritiserar realismens säkerhetstänkande, som vi nämnt tidigare i avsnittet om sexuellt våld i det civila samhället är det inte enbart fiendens arméer som står för övergreppen. Hotet kan lika gärna komma inifrån, från den egna nationen eller det egna hemmet, därmed urholkas realismens teori (Tickner: 1992:54-55).

3.2.2 Mannen som krigare och hegemonisk manlighet

Den feministiska forskaren J. Ann Tickner menar att internationella relationer är en disciplin som i så stor utsträckning dominerats av män och manliga erfarenheter att vi kommit att förknippa det som är mänskligt med det som är maskulint (Tickner, 1992:5). Hon talar om termen ”hegemonisk maskulinitet”, ett socialt konstruerat mansideal där stereotyp maskulina egenskaper så som aggressivitet och handlingskraft idealiseras och överdrivs. Detta blir sedan det rådande mansidealet även om många män inte nödvändigtvis relaterar till det (Tickner, 1992:6). Hegemonisk manlighet är nära sammankopplat med idealiseringen av mannen som krigare. Att vara soldat är det yttersta beviset på maskulinitet. Traditionellt feminina känslor hålls tillbaka. I Eriksson Baaz och Sterns intervjuer framkommer att kongolesiska soldater känner sig tvungna att våldta kvinnor då de inte kan stilla sin sexlust på annat sett. Manlig sexlust framställs som en naturkraft som inte går att stoppa och står i skarp kontrast till kvinnans kyskhet och oskuldfullhet (Eriksson Baaz och Stern 2010:77). Våldtäkter blir en oundviklig konsekvens när man inte kan få en kvinna på något annat sett. Den överdrivna uppfattningen om den egna sexualiteten är ytterligare en egenskap som karakteriserar hegemonisk manlighet.

Våld, maskulinitet och militarisering är nära sammankopplade (Eduards 2011:269). Resonerandet kring våld och maskulinitet och dess kopplingar till manlig heterosexualitet är vanligt förekommande i militära sammanhang (Eriksson Baaz och Stern 2010:46). Som vi tidigare nämnt är gruppvåldtäkter särskilt vanliga i konflikter. Syftet är att skapa en gemenskap mellan soldaterna. Detta är inte unikt för militära sammanhang utan kan förekomma i andra mansgrupper så som idrottslag och kan förstås som en slags rit eller uttryck för manligt kamratskap. I en rapport citeras en veteran från Vietnamkriget: “Du vet,

det får dem att må bra. De visar varandra vad de kan göra.. De skulle inte göra det ensamman”(Brownmiller i Hagen 2010:16).

3.2.3 Kvinnan som fredsbevarare

Trots att antalet kvinnor inom försvarsmakten ökat i flera länder under de senaste decennierna kan man alltså fortfarande konstatera en klar koppling mellan soldat- och mansrollen. Som motsats till hegemonisk manlighet finner vi de egenskaper som traditionellt sett tillskrivits kvinnor. Kvinnan är i egenskap av mor naturligt omsorgsfull och omhändertagande, hon är livgivare och därmed finns en omedelbar krock med soldatrollen (Erikson Baaz och Stern, 2010:41). Däremot verkar moderskapet snarare vara en tillgång i rollen som fredsaktivist (Janson, 2011:40). Precis som mannen tillskrivits rollen som krigare och försvarare av nationen har kvinnan genom sina vårdande egenskaper fått symbolisera fred. Det finns många exempel på kvinnor som engagerat sig för fred, den tidiga kvinnorörelsen hade exempelvis nära koppling till fredsörelsen. Vissa radikalfeminister är av åsikten att kvinnor är naturliga fredsbevarare och därmed överhuvudtaget inte ska delta i männens krig, men det råder inte konsensus kring denna uppfattning, inte ens bland feministiska forskare. Andra forskare medger att kvinnor sällan varit direkt delaktiga i krig men att de genom historien bistått på andra sätt, till exempel genom att förse nationen med soldater (Jansson 2011: 240-41). Däremot verkar det finnas en allmän uppfattning om att kvinnor är fredligare än män. Kvinnors arbete för fred uppmärksammades exempelvis genom Nobels fredpris 2011 som gick till Ellen Johnson-Sirleaf, Leyhema Gbowee och Tawakkul Karman, för deras kamp för kvinnors säkerhet och rätt att få delta i fredsarbete (Nobelprize, 2013). Resolution 1325 har till och med har begreppet ”fred” i titeln, trots att den behandlar kvinnors situation i konflikt. Att kvinnor så tydligt kopplas samman med begreppet fred och omsorg menar vissa är problematisk då det ytterligare förstärker bilden kvinnan som svag och i behov skydd (Eduards, 2011: 275).

3.3 FN om sexuellt våld mot kvinnor i konflikt

3.3.1 FN-resolutionerna

Den 31 oktober 2000 antogs FN:s säkerhetsråds resolution 1325, ”Kvinnor, fred och säkerhet”. Resolutionen togs fram för att FN vill uppnå en ”verklig och långsiktig fred”, vilket de anser skulle göras om alla medlemsländer skulle arbeta efter resolution 1325. Resolutionen har fyra olika delar; den första är ”kvinnors deltagande och inflytande”, den andra är ”genusperspektiv i arbete för fred och säkerhet”, den tredje är ”kvinnors rättigheter i konflikter” och den fjärde är ”FN:s ansvar att kartlägga, följa upp och rapportera”(Operation 1325 1). Säkerhetsrådet förklarar i resolutionen att den grupp som är mest utsatt i konflikter är kvinnor och barn. Trots detta är kvinnor oftast inte med vid fredsförhandlingar, vilket resolution 1325 tar upp som något mycket viktigt. Säkerhetsrådet vill se mer kvinnor inom konfliktförebyggande, konfliktlösning och fredsuppbyggande. I resolutionen betonas det också att kvinnors och flickors rättigheter, både under och efter en konflikt, måste tas på allvar av internationell lagstiftning. Det tas upp flera gånger hur medlemsländerna måste skydda kvinnor och flickor mot sexuellt våld i konflikter, men även skydda dem från alla former av våld (Operation 1325 2).

Resolution 1325 är den första av fem resolutioner som behandlar ämnet kvinnor och fred. Efter 2000 har det kommit fyra kompletterande resolutioner som alla bygger på 1325. Resolution 1820 kom i juni 2008. Här går Säkerhetsrådet lite djupare in i definitionen av sexuellt våld och säger att systematiska våldtäkter är ett krigsbrott och ett brott mot mänskligheten. Bara några månader senare, i oktober 2008, kom resolution 1888. Här bestämdes att FN skulle utse en särskild representant i arbetet mot sexuellt våld i konflikter. I februari 2010 utsågs Margot Wallström till denna särskilda representant, en titel hon innehade i två år. I resolution 1889 som antogs i oktober 2009, ville Säkerhetsrådet öka antalet kvinnor i fredsprocesser. Detta sas skulle ske genom omfattande rapportering. Information skulle samlas om hur många kvinnor som faktiskt deltar i fredsprocesser eller innehar någon form av beslutsfattande ställning. Den senaste resolutionen som kom, 1960, antogs i december 2010

och har som huvudpunkt att se till att förövare av sexuellt våld i konflikter inte ska gå straffria. I resolution 1960 finns också den kanske viktigaste punkten inom problemet med sexuellt våld, nämligen rekommendationer för hur FN ska kunna se tidiga tecken på sexuellt våld och på så sätt kunna utföra åtgärder effektivt (Operation 1325 3).

I en ledare i Dagens Nyheter uttrycker sig Margot Wallström med fraser som ”vardagen som plötsligt blev slagfält” och “Deras berättelser var likartade: “jag var på väg till markanden”, “vi hämtade vatten, min syster och jag”, “mamma och jag sopade gården framför huset” eller när rebellerna kom hade vi hämtat ved.” (Wallström, 2013 [vår kursivering]). Wallström talar om sexuellt våld som överfallsvåldtäkter som begås av militära grupper mot civila kvinnor och flickor. Detta är en bild som delvis stämmer, många kvinnor attackeras av regimens soldater eller rebellgrupper, det kan ske osystematiskt eller som en medveten krigsstrategi, men vi menar att det ger en förenklad bild av hur det sexuella våldet verkligen ser ut.

Medierapportering från konfliktzoner tenderar att vara väldigt ensidig och målar upp en bild där offren oftast är civila kvinnor och flickor och förövararna beväpnade män i uniform. Journalister försöker överträffa varandra med blodiga historier om brutalt våld (Eriksson Baaz och Stern 2010:8). FN har valt att betrakta sexuellt våld i konflikt som ett vapen i modern krigsföring. För att ta reda på vem som ska hållas ansvarig för våldtäkten krävs att man kan bevisa ett kausalt samband mellan våldtäkten och konflikten (True, 2012:120), vilket borde vara tämligen komplicerat då mycket av det sexuella våldet sker i hemmen. Konflikten i sig är inte orsaken till det sexuella våldet, men skapar en acceptans av grovt våld som finns kvar efter konflikten. Sexuellt våld i konflikt beskrivs som ett *sui generis*, ett fenomen som är unikt i sitt slag (Eriksson Baaz och Stern, 2010:12). Forskare är inte överens om huruvida sexuellt våld i konflikt ska särskiljas från sexuellt våld i allmänhet. Ett av problemen är att det sexuella våldet blir något som enbart begås i konfliktsituationer, av fiendens soldater.

Genom sitt språkbruk skapar Säkerhetsrådet en representation av våldtäkt där endast en sexuell akt som begås av den Andre Mannen i en konfliktsituation är "våldtäkt". Vad som sker varje dag i Sverige, i Kina eller för den delen mellan två på samma sida stridande soldater är inte våldtäkt (Elander, 2009)

Dessutom riskerar man att dölja den verkliga orsaken till det sexuella våldet, ojämlika maktförhållanden mellan män och kvinnor. Med könsstereotyp retorik där kvinnor beskrivs

som svaga och i behov av skydd, och män som förövare, befäster FN de traditionella könsrollerna vilka är orsaken till problemets uppkomst (True, 2012: 133).

För att våldtäkter ska kunna klassificeras som ett krigsbrott och ett brott mot mänskligheten måste det vara en del av en större attack med ett tydligt syfte, till exempel etnisk rensning. I domarna från krigsförbrytartribunalerna för Bosnien och Rwanda har våldtäkt tydligt kopplats samman med etnicitet. Man våldtar en folkgrupp, inte en individ, dessutom verkar det som att endast vissa etniciteter kan våldtas. I krigsförbrytartribunalen för forna Jugoslavien fastslogs exempelvis att enbart våldtäkter mot muslimska kvinnor kunde utgöra brott mot mänskligheten, då det var de som utsatts för etnisk rensning (Elander, 2009).

I resolution 1820 står att “sexuellt våld, när det utgör eller är beordrat som taktik i krig... kan avsevärt förvärra situationer av väpnad konflikt och kan förhindra återställandet av internationell fred och säkerhet” (Elander, 2009, [vår kursivering]). Man fråga sig när sexuellt våld inte utgör en säkerhetsfråga för de individer som utsätts? Från detta citat går det att utläsa att Säkerhetsrådet anser att en konflikt inte behöver bli värre på grund av sexuellt våld, utan att en stat kan ha fred samtidigt som sexuellt våld utövas (True, 2012:119 ; Elander, 2009). Här ser vi återigen en tydlig koppling till realismens säkerhetstänkande där säkerhet är frånvaron av yttre hot och skyddet av de nationella gränserna, trots att hotet alltså mycket väl kan komma inifrån.

Dessutom påpekar FN än en gång att våldtäkter enbart ska betraktas som en krigsstrategi och glömmer bort det våld som begås av civilister. FN fokuserar dessutom nästan uteslutande på kvinnor. I nästa avsnitt undersöks hur män och pojkar kan bli offer för sexuellt våld i konflikt.

3.4 Sexuellt våld mot män

3.4.1 Sexuellt våld mot civila män

Trots att män utgör majoriteten av förövarna i samband med sexuellt våld kan de även själva falla offer för våldet. Sexuellt våld mot män, i synnerhet våldtäkt, är fortfarande belagt med stort tabu och många män vill eller vågar inte tala öppet om sina upplevelser vilket gör att det saknas ungefärliga siffror på hur många som har utsatts. Vad som däremot kan konstateras är

att män sällan utsätts för sexuellt våld av kvinnor, (True 2012: 126) även om det finns uppmärksammade undantag vilket vi återkommer till i avsnittet om Abu Ghraib.

Sexuellt mot män är precis som sexuellt våld i allmänhet en bred definition och innefattar bland annat: våldtäkt, vilket kan ske oralt eller analt, av en förövare eller med föremål; tvångssterilisering; påtvingad nakenhet; kastrering samt våld mot könsorganet, så som slag eller elchocker. Sexuellt våld mot män kan även innebära att offren tvingas till incest, eller att genomföra förnedrande sexuella handlingar (Solangan och Patel, 2012:418). Eriksson Baaz & Stern tar upp tre olika exempel för hur män och pojkar utsätts för sexuellt våld i konflikt: De kan tvingas ha samlag med sin mamma, syster eller dotter. Detta sker oftast offentligt och om de vägrar kan det leda till att de blir mördade. De kan tvingas att se på när deras mamma, syster eller dotter blir våldtagna. De kan tvingas att utstå eller utföra andra sexuella akter såsom att bli tvingade att onanera offentligt eller bli släpade med en sladd fastbunden runt penis eller testiklarna.

I tidigare avsnitt beskrevs med hjälp av feministisk teori hur mäns sexuella våld mot kvinnor bottnar i ojämlika maktförhållanden mellan könen. Feministisk teori kan även användas för att förklara sexuellt våld mot män (Solangan och Patel, 2012: 427). Våldtäkter mot män syftar till att förödmjuka och feminisera fienden. Att vara offer och man innebär att man förlorar sin maskulinitet. En man som våldtas är inte längre en riktig man utan kommer att betraktas som feminin. Denna rädsla för att bli sedd som feminin bottnar i de traditionella könsrollerna där mannen ses som den starke och aktive, medan kvinnan är det svaga och passiva könet. Män som blivit offer för sexuellt våld beskriver hur de känner skam, förnedring, ilska och maktlöshet. De verkar även uppleva en förvirring beträffande sin sexuella läggning (Solangan och Patel, 2012: 421). Medan de flesta förövare betraktas som heterosexuella ses offret som homosexuell (Eriksson Baaz och Stern 2010:46; Solangan och Patel 2012: 427). I många av de länder där sexuellt våld i konflikt förekommer är homosexualitet inte socialt accepterat och i somliga fall även en kriminell handling, vilket ytterligare förstärker känslan av förnedring. Offer för sexuellt våld kallas ibland för "bush wives" (Solangan och Patel, 2012: 421-23). En man från DRK sa i en intervju "Jag blir utskrattad...Människorna i min by säger: "Du är ingen man längre. Männerna i skogen gjorde dig till deras fru."" (Sivakumaran, 2010:266 [Vår översättning])

Att rapporter om hur många och på vilket sätt män påverkas av våldtäkt saknas kan bero på att långt färre män anmäler att de blivit utsatta. I likhet med kvinnliga offer känner många män en stor skam över att ha blivit utsatta. Männerna verkar dessutom känna ytterligare skam då offerrollen betraktas som feminin (Solangan och Patel 2012: 422). En av orsakerna till att

sexuellt våld mot män i konflikt inte uppmärksammats är för att det inte kategoriseras som sexuellt våld utan som tortyr. I vissa länder saknas helt och hållet lagstiftning mot sexuellt våld mot män, endast kvinnor verkar kunna våldtas (Solangon och Patel, 2012: 419). Även läkare och annan vårdpersonal verkar vara obekväma med att ta upp frågan och känner en ovilja att diskutera sexuellt våld mot män. Konsekvensen av detta blir att män och pojkar inte uppmärksammas som offer vilket ytterligare förstärker uppfattningen av att sexuellt våld endast begås mot kvinnor och flickor. Sexuellt våld mot män begränsas, även i de fall det erkänns, till anal våldtäkt. Många misslyckas med att diagnostisera andra fall av sexuellt våld på grund av okunskap, vilket försvårar offrens möjligheter till adekvat vård (Solangon och Patel, 2012: 424).

Som det nämdes tidigare kan många män och pojkar tvingas se på när anhöriga våldtas eller tvingas själva våldta exempelvis sin mamma eller syster. I dessa fall är det svårt att tala om offer och förövare. Om en man eller pojke faller offer för en våldtäkt har de rätt till hjälp för att bearbeta händelsen efteråt, men om mannen eller pojken tvingats till att begå övergrepp har han ingen rätt till någon form av rehabilitering (Eriksson Baaz och Stern 2010:45). Får en person ingen hjälp med att ta sig igenom ett sådant trauma det måste vara att tvingas våldta sin syster leder detta till att många män och pojkar lever med hemska minnen som förr eller senare förmodligen kommer ta sig uttryck i än mer våld.

3.4.2 Sexuellt våld mot militärer

Mycket av det sexuella våldet som är riktat mot män sker i fängelser där tillfångatagna soldater eller rebeller sitter. Förövarna kan vara både män och kvinnor. Ett känt fall är i fängelset Abu Ghraib i Irak (Diakonia, 2008). Abu Ghraib var ett ökänt fängelse i Bagdad där Saddam Hussein höll mellan 40.000 till 60.000 fångar innan han störtades. Knappt ett år efter Husseins fall kablades bilder ut över världen där amerikanska soldater sågs utöva sexuellt våld mot fångarna. Bilderna skapade uppror på flera håll i världen och 2006 stängdes anstalten för att sedan öppnas upp igen 2009, fast då under namnet Bagdads centralfängelse (Dagens Nyheter AB, 2009).

I konflikt är det inte ovanligt att barn blir kidnappade av militära grupper som använder sig av sexuellt våld för att indoktrinera barnsoldater. Pojkar kan även utnyttjas sexuellt av medlemmar av den militära grupp de tillhör efter kidnappningen. Den förutfattade meningen om dessa kidnappningar är att enbart flickor kidnappas för att bli sexslavar och pojkar för att

bli barnsoldater, men det är alltså inte hela bilden. I situationer som dessa brister FN:s resolutioner på grund av att dessa pojkar (och flickor) nu räknas tillhöra en militär grupp och är alltså inte längre civila, vilket gör att de inte ingår i den grupp av människor resolutionerna vill skydda och hjälpa (Sivakumaran, 2010:270).

3.5 FN om sexuellt våld mot män i konflikt

FN tenderar att glömma bort att också män och pojkar blir utsatta för sexuellt våld. Dock är detta något som på senare tid uppmärksammas mer och mer. I FN:s rapporter om sexuellt våld i konflikter står det numera att ”män och pojkar blir också utsatta för sexuellt våld”. Dock är detta oftast det enda det står. Det tas inte upp något sätt att jobba för hur problemet ska kunna lösas utan lämnas därhän och lösningarna fokuserar sedan enbart på det sexuella våldet som rör kvinnor (Sivakumaran, 2010: 260).

Tillfällen då FN uppmärksammat män och pojkars situation är till exempel under en debatt Säkerhetsrådet höll om resolution 1820, då det sas att ”[s]exuellt och könsbaserat våld rör främst kvinnor och flickor i konfliktsituationer, dock vet vi nu att också män och pojkar blir utsatta för sådant våld och sexuell tortyr” [vår översättning]. Även inför det ekonomiska och sociala rådet har det kommit på tal då det sagts att sexuellt våld mot män och pojkar “var ovanligare [än de om kvinnor och flickor] på grund av skam eller rädsla för stigmatisering” [vår översättning]. Ett tredje exempel är att FN har uttryckt att de tycker sig se ”en trend mot användandet av sexuellt våld mot män” [vår översättning].

Att FN säger att de nu vet om problemet med sexuellt våld mot män och pojkar och att de säger att de tycker sig se en trend visar att FN ser på detta som ett nytt och ovanligt problem (Sivakumaran, 2010:262). Ett exempel på att FN ändå väljer att blunda för det är när högt uppsatta FN-tjänstemän, statliga representanter och befälhavare för fredsbevarande insatser hade möte i maj 2008 och diskuterade sexuellt våld mot kvinnor och flickor i konflikter. På mötet erkändes att ”kvinnor är inte de enda civila som blir utsatta för sexuellt våld” [vår översättning] utan att det sker mot män och pojkar också. Trots detta erkännande lades all fokus på kvinnor och flickor eftersom de står för majoriteten av offren. Mer argument för varför enbart kvinnor och flickors situation togs upp var att de kan förlora sin fortplantningsförmåga på grund av graden brutalitet i det sexuella våldet och att våldtäkt är ett stort problem eftersom statistiken inte riktigt stämmer på grund av att många inte anmäler att de har blivit våldtagna (Sivakumaran 2010:265). Dessa argument är väldigt svaga, eftersom

detta är problem som även uppkommer i samband med att en man eller pojke blir utsatt för sexuellt våld. En man eller pojke kan falla offer för kastrering eller könsstympning och även han förlora sin fortplantningsförmåga. När det gäller statistiken är detta inte ett problem som enbart rör kvinnor och flickor. Män och pojkar tenderar också att tåga om sina upplevelser på grund av skam och rädsla för att bli förskjutna (Sivakumaran 2010:266).

I det fortsatta arbetet mot sexuellt våld är FN-resolutionerna mycket viktiga, men att de enbart belyser kvinnor och flickors situation inom problemet är ganska uppenbart. I resolutionerna finns det inte plats för män och pojkar som blivit utsatta för sexuellt våld (Sivakumaran 2010:269). I resolution 1820 till exempel går det att läsa om sexuellt våld som utövas "i synnerhet mot kvinnor och flickor" (Sivakumaran 2010:266). Det går även att se i vissa av FN:s generalsekreterares rapporter att det används ett språk som gör att män och pojkar exkluderas helt från allt som har med sexuellt våld i konflikt att göra. Rubriker så som "Sexual violence against women" och "Sexual violence against women and girls" gör att det bildas en uppfattning att män och pojkar inte utsätts alls. Utöver detta går det också att läsa rubriker som "Women and children" (Sivakumaran 2010:269) vilket sätter kvinnor i samma fack som barn och tillsammans utgör dem de "svaga" och dem männen måste beskydda. Återigen är vi tillbaka till den dominerande mansrollen och att sådana hemska saker som våldtäkt enbart händer kvinnor och barn eftersom de inte kan försvara sig själva utan behöver en man vid sin sida.

4 Slutsats

4.1 Sammanfattning

I krig förstärks de rådande könsrollerna. Utifrån feministisk teori kan man förklara sexuellt våld som ett uttryck för manlig dominans som syftar till att upprätthålla könsmaktsordningen. När FN talar om sexuellt våld i konflikt får man lätt uppfattningen att det är något som begås av militära grupper mot civila kvinnor, men sexuellt våld begås inte bara av soldater och alla offer är inte kvinnor. Män kan också utsättas för sexuellt våld antingen som civilister av militärer eller som krigsfångar. Syftet kan vara att feminisera och homosexualisera offret, därmed kan feministisk teori även förklara sexuellt våld mot män. FN:s svartvita bild av det sexuella våldet har resulterat i fem resolutioner där kvinnan framställs som svag och i behov av skydd, medan mannen pekas ut som förövare. Kvinnan ges offerrollen, hon är passiv och oförmögen att påverka sin situation, medan mannen är den aktiva. FN:s retorik förstärker bilden av det feminina som svagt och det maskulina som starkt, och befäster de samma stereotypa roller som är orsakerna till problemets uppkomst. FN:s resolutioner fokuserar nästan uteslutande på kvinnor, detta trots att även män kan utsättas för olika former av sexuellt våld. FN betraktar i första hand sexuellt våld i konflikt som en medveten krigsstrategi. Det är en del av sanningen, systematiska våldtäkter som vapen i modern krigsföring är ett utbrett problem som syftar till att förödmjuka och terrorisera civilbefolkningen och kan användas som medel för etnisk rensning, men det ger oss inte hela bilden. Den ytliga rapporteringen gör att mycket av det som faktiskt händer går förlorat. Sexuellt våld i konflikt är ett komplext problem som inte upphör i och med att konflikten upphör. Problemen finns kvar långt efter att fredsförhandlingarna är påskrivna. Genom att tala om sexuellt våld i konflikt och skilja det från sexuellt våld i allmänhet får man lätt uppfattningen att det är konflikten i sig som är orsaken till problemet. Det stämmer inte. Krigets brutalitet smittar av sig på det civila samhället vilket i sin tur resulterar i en allmän acceptans av sexuellt våld. Att det inte rapporteras om civila som utsätter civila, män som utsätter män och att kvinnor som förövare helt utelämnas försvårar eventuella lösningar.

4.2 Egna reflektioner

Ofta motiveras det sexuella våldets svårighet med de effekter de får för samhället och nationen. En våldtäkt är inte enbart ett övergrepp på en individ utan även det samhälle där individen verkar. De fysiska och psykiska besvär som en människa plågas av som följd av att ha utsatts för sexuellt våld kan bli mycket omfattande men verkar komma i andra hand. Många har svårt att arbeta och kan inte försörja sig. Konsekvenserna av sexuellt våld påverkar på så vis inte bara den individ som utsatts utan alla de som är beroende av honom eller henne för sin försörjning. Man kan fråga sig varför man måste motivera det sexuella våldets förkastlighet utifrån ett samhällsperspektiv, varför är inte de enskilda individernas lidande tillräckliga argument för att bevisa det sexuella våldets grymhet.

Ytterligare en sak som kan ifrågasättas är varför det i resolution 1820 står att enbart våldtäkt är ett krigsbrott och ett brott mot mänskligheten och varför inte till exempel tvångssterilisering, könsstympning eller sexuellt slaveri klassas på samma sätt. Erikson Baaz och Stern avvisar uppfattningen om att sexuellt våld i DRK skulle vara en medveten krigstrategi då den inte beordras ovanifrån. Frågan är hur relevant denna diskussion är? Spelar de någon roll huruvida våldtäkterna är systematiska eller så kallade förströelsevåldtäkter? Borde inte den egentliga frågan vara dess skala eller brutalitet?

Sexuellt våld i konflikt uppmärksammades av internationella aktörer under 1990-talet, ungefär samtidigt som forskare började skriva om internationella relationer ur ett feministiskt perspektiv. När FN uppmärksammar sexuellt våld i konflikt, oavsett om de utsatta är män eller kvinnor, talar man alltid om det som ett "nytt" fenomen. Detta trots att sexuellt våld har dokumenterats sedan medeltiden. Sedan urminnes tider har hotet om våldtäkt varit en självklar del i krigspropagandan. Vad är det som säger att våldtäkterna i de nya krigen skiljer sig från dem vi sett sen tidigare? Hur kan vi vara säkra på att systematiska våldtäkter som krigstrategi verkligen är ett nytt fenomen? Kanske kan det vara det faktum att vi överhuvudtaget uppmärksammar och diskuterar kvinnors erfarenheter i krig som fått oss att fundera kring sexuellt våld. Man skulle även kunna tänka sig att vi erkänner män som offer för sexuellt våld helt enkelt för att vi börjat ifrågasätta och problematisera mansrollen. Kan det vara så att FN:s syn på det sexuella våldet som något "nytt" helt enkelt bara är en dålig ursäkt till varför man inte vågat talat om det tidigare?

En annan intressant reflektion är att vi har ungefär samma förutfattade syn på sexuellt våld i konflikt, i synnerhet våldtäkter, som på sexuellt våld i allmänhet. Vi tänker på våldtäkter, både i konflikt och i fredstid, som något som sker under ett överfall en sen kväll i parken på väg hem eller i skogen när man samlar ved, detta trots att de flesta våldtäkter sker i helt andra sammanhang där offret oftast känner förövaren. I båda fallen har media bidragit till denna uppfattning. Varför? Jo, för att dessa historier säljer tidningar och för att tidningar tjänar pengar på att bekräfta det vi tror att vi redan vet.

En stor del av det sexuella våldet i konflikt begås av civila mot civila. Kan det förklara svårigheterna med att komma åt problemet? Är man särskilt obenägen att anmäla sexuellt våld inom familjen? Mycket av det sexuella våldet förekommer i redan patriarkala kulturer, kanske kan man tänka sig att det kan förklara en del av mörkertalen.

Vi gör ofta skillnad på män och kvinnor. Trots detta verkar män och kvinnor reagera väldigt lika när de utsätts för sexuellt våld. Skam, förnedring, ilska och rädsla att bli förskjuten verkar vara känslor som både män och kvinnor känner efter att ha utsatts. Både män och kvinnor verkar anklaga sig själva för övergreppen och både män och kvinnor visar på stor ovilja att anmäla.

5 Referenser

- Diakonia, 2008. *Sexuellt våld mot män*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.diakonia.se/sa/node.asp?node=2350>. Hämtdatum: 2013-05-14
- Diakonia, 2008. *Sexuellt våld och internationell humanitär rätt* [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.diakonia.se/sa/node.asp?node=2347>. Hämtdatum: 2013-05-14
- Elander, Maria, 2009. ”Den andre mannen – våldtäkt i internationell kriminalrätt”. *Bang*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.bang.se/artiklar/2009/den-andre-mannen-2009-03-06>. Hämtadatum: 2013-05-14
- Eduards, Maud, 2011. ”Vad har ett badlakan med svensk säkerhetspolitik att göra?” i Freidenvall, Lenita och Jansson, Maria (red.), *Politik och kritik -En feministisk guide till statsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur
- Eriksson Baaz, Maria och Maria Stern, 2010. *The complexity of Violence – A critical analysis of sexual violence in the Democratic Republic of Congo (DRC)*. Sida; Nordiska Afrikainstitutet
- Hagen, Kristin T., 2010. *The Nature and Psychosocial Consequences of War Rape for Individuals and Communities*. International Journal of Psychological Studies , vol. 2, nr. 2, s. 14-25.
- Jansson, Maria, 2011. ”Introduktion till internationell politik” i Freidenvall, Lenita och Jansson, Maria (red.), *Politik och kritik - En feministisk guide till statsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur
- Jansson, Maria, 2011. ”Introduktion till politisk teori” i Freidenvall, Lenita och Jansson, Maria (red.), *Politik och kritik -En feministisk guide till statsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur
- Mannegren, Johanna. Forskare, Utrikespolitiska institutet. Föreläsning på temat ”Kvinnor makt och fredsprocesser”, 15 maj 2013, Lund.
- Nationalencyklopedin, 2013. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.ne.se/lang/personifikation>. Hämtdatum: 2013-05-20.
- Nelson, Keith, 1995. ”East is East and West is West: Informalization in the Age of Interdependence”, *Peace and Conflict Studies* vol. 2, nr 2, s. 3-3 1.

- <http://www.trenton.edu/~psn-dpcs/contents/v2n21tmI>. 19 augusti 1996.
- Dagens Nyheter AB, 2009. Abu Ghraib öppnas igen [Elektronisk] Tillgänglig:
<http://www.dn.se/nyheter/varlden/abu-ghraib-oppnas-igen>. Hämtdatum:
2013-05-19
- Nobelprize, 2013 [Elektronisk] Tillgänglig:
http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/2011/. Hämtdatum:
2013-05-19.
- Operation 1325 1, år saknas. Innehåll. [Elektronisk] Tillgänglig:
<http://operation1325.se/innehall>. Hämtdatum: 2013-04-25.
- Operation 1325 2, år saknas. Hela resolutionen. [Elektronisk] Tillgänglig:
<http://operation1325.se/hela-resolutionen>. Hämtdatum: 2013-04-25.
- Operation 1325 3, år saknas. Relaterade resolutioner. [Elektronisk] Tillgänglig:
http://operation1325.se/relaterade_resolutioner. Hämtdatum: 2013-04-25.
- Sivakumaran, Sandesh, 2010. *Lost in translation: UN responses to sexual violence against men and boys in situations of armed conflict*. [Elektronisk]
Tillgänglig:
http://eprints.nottingham.ac.uk/1742/1/Sivakumaran_Sexual_Violence_IRRC.pdf. Hämtdatum: 2013-04-22.
- Solangan, Sarah och Preeti Patel, 2012. *Sexual violence against men in countries affected by armed conflict*, Conflict, Security and Development vol.12 nr.4
- Tickner, J. Ann., 1992. *Gender in International Relations – Feminist perspectives on Achieving Global Security*. New York: Columbia University Press
- True, Jacqui, 2012. *The Political Economy of Violence Against Women*. USA:
Oxford University Press
- UN Women, 2011. *Facts & Figures on Peace & Security* [Elektronisk]
Tillgänglig:
http://www.unifem.org/gender_issues/women_war_peace/facts_figures.html.
Hämtdatum: 2013-04-19
- UN Women, 2011. *Resolutions & Instruments* [Elektronisk] Tillgänglig
http://www.unifem.org/gender_issues/women_war_peace/resolutions_instruments.html. Hämtdatum: 2013-04-19
- UN Women, 2011. *Women, War & Peace* [Elektronisk] Tillgänglig:
http://www.unifem.org/gender_issues/women_war_peace/. Hämtdatum: 2013-04-19

- Uppsala Universitet, Kunskapsbanken, 2013. *Mäns våld mot kvinnor – ett globalt perspektiv*. [Elektronisk]. Tillgänglig:
http://www.nck.uu.se/Kunskapscentrum/Kunskapsbanken/amnen/Mans_vald_mot_kvinnor/. Hämtdatum: 2013-05-14
- Uppsala Universitet, Kunskapsbanken, 2013. *Män som våldtäktsoffer*.
[Elektronisk] Ett nationellt kunskaps- och resurscentrum som drivs av Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) vid Uppsala universitet. Tillgänglig:
http://www.nck.uu.se/Kunskapscentrum/Kunskapsbanken/amnen/Sexuellt_vald/Man_som_valdtaktsoffer/. Hämtdatum: 2013-05-14
- Uppsala Universitet, Kunskapsbanken, 2013. *Sexuellt våld*. [Elektronisk]
Tillgänglig:
http://www.nck.uu.se/Kunskapscentrum/Kunskapsbanken/amnen/Sexuellt_vald/Sexuellt_vald/. Hämtdatum: 2013-05-14
- Uppsala Universitet, Kunskapsbanken, 2013. *Sexuellt våld i krig*. [Elektronisk]
Tillgänglig:
http://www.nck.uu.se/Kunskapscentrum/Kunskapsbanken/amnen/Sexuellt_vald/Sexuellt_vald_i_krig/. Hämtdatum: 2013-05-14
- Wallström, Margot 1, 2013. "Våldtäkt som vapen ingen kvinnofråga" *Dagens nyheter*. Ledare. 2013-04-18.[Elektronisk] Tillgänglig:
<http://www.dn.se/kultur-noje/debatt-essa/valdtakt-som-vapen-ingen-kvinnofraga>. Hämtdatum: 2013-04-19
- Wallström, Margot 2, 2013. FN:s tidigare särskilda sändebud för sexuellt våld i konflikt. Föreläsning på temat "Sexuellt våld i konflikt", 15 April 2013, Lund.
- Wendt, Maria och Cecilia Åse, 2009, "Manliga maktordningar" i Mörkenstam, Ulf och Beckman, Ludvig (red.). *Politisk teori*. Malmö: Liber.